

KRONIKA**Znanstveni svetnik, izredni profesor dr. Marjan Ravbar – sedemdesetletnik****1 Uvod**

Dr. Marjan Ravbar, geograf, znanstveni svetnik in izredni profesor v pokoju, je 27. januarja 2017 praznoval sedemdeseti rojstni dan.

Rodil se je leta 1947 v Novem mestu, kjer je med letoma 1962 in 1966 obiskoval ter uspešno zaključil Gimnazijo. V šolskem letu 1966/67 se je vpisal na študij geografije in zgodovine na Filozofski fakulteti Univerze v Ljubljani, kjer je na Oddelku za geografijo nadaljeval tudi s podiplomskim študijem. Leta 1976 je uspešno zagovarjal magistrsko nalogo z naslovom »Preobrazba obmestij slovenskih mest s črno gradnjo«, leta 1992 pa doktorsko disertacijo z naslovom »Suburbanizacija v Sloveniji: odnosi, strukture in težnje v njenem razvoju«.

Po diplomi leta 1971 se je najprej zaposlil na Inštitutu za geografijo Univerze Edvarda Kardelja v Ljubljani kot asistent, nato je med letoma 1974 in 1978 deloval na Republiškem zavodu za varstvo naravne in kulturne dediščine kot samostojni svetovalec za neživo naravno dediščino. Leta 1978 se je zaposlil na Zavodu za družbeno planiranje v Novem mestu kot pomočnik direktorja (krajši čas je bil tudi njegov direktor). V tem času se je ukvarjal s problematiko družbenega planiranja, urejanja prostora in urbanističnega načrtovanja, bil je tudi organizacijski vodja priprave takratnih prostorskih/družbenih planov v večini tedanjih občin na Dolenjskem, Posavju in Beli krajini. Med službovanjem v Novem mestu je bil nekaj časa član Izvršnega sveta SO Novo mesto, odgovoren za prostorsko in urbanistično

DANIĀLA RIBEIRO

Slika: Dr. Marjan Ravbar na potovanju po Portugalski.

planiranje. Vodil je še različne komisije – ekspertne skupine za urejanje prostora in urbanizem in/ali varstvo okolja. Leta 1987 se je ponovno zaposlil na Inštitutu za geografijo Univerze v Ljubljani (IGU) kot raziskovalec. Med letoma 1993 in 1998 ter 2001 in 2002 je bil tudi njegov direktor. Po združitvi Inštituta za geografijo z Geografskim inštitutom Antona Melika ZRC SAZU je prevzel vodenje Oddelka za socialno geografijo, kjer je usklajeval delo sodelavcev z različnih področij humane geografije, bil je član in predsednik inštitutskega Znanstvenega sveta, med letoma 2004 in 2008 je bil član Znanstvenega sveta ZRC SAZU, med letoma 2006 in 2008 pa tudi njegov podpredsednik.

Marjan Ravbar je sodeloval pri številnih z nacionalnega vidika zelo pomembnih raziskovalnih projektih, kot je na primer »Geografski atlas Slovenije«, prvi nacionalni atlas v Sloveniji, pa pri pripravi geografske monografije Slovenije, Geografskega terminološkega slovarja, Popisnega atlasa Slovenije in drugih temeljnih geografskih delih o Sloveniji in slovenskem narodu.

V prvih letih po osamosvojitvi je bil član različnih ekspertnih skupin na državni (ali vladni) ravni, zlasti s področja regionalizacije in lokalne samouprave. Sodeloval je pri oblikovanju strokovnih podlag za pripravo zakonov in strategij s področja gospodarskega, regionalnega in prostorskega razvoja, pri demografski politiki, nacionalnem poročilu o človeških bivališčih (Habitat II 1997) in človekovem razvoju v Sloveniji (Hanžek in ostali 1999). Posebne vrste strokovni izziv se je zgodil spomladi leta 2000, ko je na podlagi sklepa Državnega zbora Republike Slovenije koordiniral delo medresorske delovne skupine za oblikovanje volilnih okrajev v Republiki Sloveniji.

Jubilant je uspešno vodil več mednarodnih projektov, na primer: GEF – *Danube River Basin Pollution Reduction Programme – Social and Economic Analysis in Relation to Impact of Water Pollution* (1998, ki so ga financirali Združeni narodi), SOROS-ev projekt: *Coping with new Realities: The Slovenian-Croatian Border* (1996–1998), Sonaravni urbani razvoj in management rabe tal v partnerskih mestih Nemčije in Slovenije (SUDMA) – *Rahmenbedingungen für Flächenmanagement in mittleren und kleinen Städten in Slowenien und Deutschland* (skupaj z IGI Niedermeyer Institute iz Westheima (1999–2001, v okviru programa Interreg II C), »*Villes et Campagne*« (2000–2003, v okviru 6. okvirnega raziskovalnega programa EU), kjer pod vodstvom dr. Bätzinga (z Univerze Nürnberg-Erlangen) sodeloval v skupini urbanih geografov iz Francije, Švice, Nemčije, Italije, Avstrije in Češke.

Zaradi uglednih dosežkov na področju raziskovanja je postal član različnih delovnih skupin pri Akademiji za prostorsko in regionalno planiranje (ARL) iz Hannovra, in sicer za preučevanje regionalnih razlik, procesov urbanizacije, konkurenčnosti mest in poenotenja sistema prostorskega načrtovanja v Evropski uniji. Z mednarodnega vidika je pomembno zlasti njegovo preučevanje slovenskega urbanega sistema, pri čemer se je že v času priprave doktorske disertacije osredotočil na še vedno aktualne razsežnosti pojava suburbanizacije.

Na pedagoškem področju je dr. Marjan Ravbar najprej med letoma 1980 in 1985 kot honorarni predavatelj poučeval predmet »Metodika spoznavanja družbe« na dislociranem oddelku tedanje Pedagoške akademije iz Ljubljane (sedaj Pedagoška fakulteta) v Novem mestu. Nato je bil med letoma 1995 in 2000 na Pedagoški fakulteti Univerze v Mariboru nosilec predmeta »Geografija prebivalstva« ter sodeloval pri predmetu »Družbena geografija Slovenije«. Kot predavatelj je s ciklusom predavanj s področja urbane in ekonomske geografije sodeloval na Interdisciplinarnem podiplomskem študiju prostorskega in urbanističnega planiranja Fakultete za gradbeništvo in geodezijo Univerze v Ljubljani ter na Oddelku za krajinsko arhitekturo Biotehniške fakultete Univerze v Ljubljani, kjer je študentom predaval imenovane »izbirne« vsebine. V študijskem letu 2003/04 (pa do študijskega leta 2012/13) je na Oddelku za geografijo Fakulteti za humanistične študije Univerze na Primorskem prevzel predmet »Regionalno planiranje«. Isti izbirni predmet je od leta 2005 predaval tudi na Fakulteti za uporabne družbene študije v Novi Gorici, poleg tega pa do konca študijskega leta 2014 tudi predmet »Humana geografija«. Na Visoki šoli za upravljanje podeželja Grm Novo mesto še vedno predava predmet »Razvoj podeželja«.

Bil je mentor šestim mladim raziskovalcem ter mentor ali somentor pri osmih doktorskih delih.

Še vedno je član uredniškega odbora revije *Acta geographica Slovenica* in *IB*-revije – revije za trajnostni razvoj (praviloma je pri eni številki letno tudi njen urednik). Pred tem je bil dve mandatni obdobji

član uredniškega odbora Geografskega vestnika in član uredniškega odbora Geographice Slovenice, v času vodenja Inštituta za geografijo tudi njen odgovorni urednik, poleg tega je sodeloval pri uredništvu revije Rast – revije za literaturo, kulturo in družbena vprašanja iz Novega mesta. Leta 1984 je uredil Zbornik 13. zborovanja slovenskih geografov (skupaj z Dušanom Plutom) ter bil član uredniškega odbora za Zbornik 16. in 17. zborovanja slovenskih geografov v Celju in Ptuj (leta 1993 in 1996). Leta 1992 je kot član uredniškega odbora uredil Dolenjski zbornik posvečen 50-letnici smrti Ferdinanda Seidla. Bil je tudi urednik Seidlove zbirke pri Dolenjski založbi iz Novega mesta (1985/90). V njej so svoja znanstvena dognanja objavljali tudi geografi (na primer Dušan Plut, Andrej Kranjc).

Kot vodja pripravljalnega odbora je bil organizator 13. zborovanja slovenskih geografov leta 1984 v Dolenjskih Toplicah, 6. Sedlarjevega srečanja (urbanistov) leta 1985 na Otočcu in mednarodnega posveta »Geografija v teoriji in praksi« ob 30-letnici IGU-ja leta 1992. Bil je tudi član organizacijskih in strokovnih odborov za pripravo geografskih zborovanj v Celju (1993) in Ptuj (1996), Melikovih dni (2006) ter Regionalnih dni (2007–2017). Na študijskih obiskih na oddelkih za geografijo univerz in/ali akademij v Varšavi, Brnu, Strasbourgu, Peczi, Münchnu, Celovcu, Bayreuthu, Frankfurtu, Parizu, Bernu, Benetkah, Heidelbergu, Gradcu, Dresdnu, Dunaju, Bratislavi in Augsburgu je s predavanji ali referati sodeloval na številnih strokovnih posvetih geografov, krajinskih arhitektov, geodetov, prostorskih in razvojnih planerjev ali urbanistov.

Marjan Ravbar je aktivno deloval v strokovnih društvih, zlasti pri »matični« Zvezi geografov Slovenije (ZGS oziroma pred tem ZGDS), kjer je bil v začetku osemdesetih let preteklega stoletja predsednik Ljubljanske podružnice ZGS (LGD) ter nato član različnih odborov, med drugim je dvakrat vodil tudi komisijo za znanstveno delo. V okviru ZGS oziroma LGD je pripravil več predavanj in strokovnih ekskurzij ter vodil številne okrogle mize in delavnice o naselbinskem omrežju, oblikovanju pokrajin, regionalnem razvoju, varstvu okolja ...

Od druge polovice sedemdesetih let preteklega stoletja je tudi aktivni član Zveze urbanistov Slovenije, kjer je bil prav tako član predsedstva (1980–1988) in različnih komisij.

Aktivno je deloval na področju varstva okolja, kjer je pod okriljem novomeškega Izvršnega sveta vodil različne projektne skupine. Med drugim je bil leta 1987 aktivni udeleženec tedaj zelo odmevne problemske konference: Ekologija-energija-varčevanje.

Za dosežke na znanstvenoraziskovalnem področju je Marjan Ravbar dobil naslednja priznanja: nagrado novomeške občinske raziskovalne skupnosti leta 1980, priznanje zvezne konference SZDL za varstvo okolja leta 1987, priznanje ZGDS leta 1984, srebrno plaketo ZGDS leta 1998, leta 2004 zlato plaketo ZGDS za izjemne znanstvene dosežke in leta 2013 še Melikovo priznanje za življenjsko delo na področju geografije in regionalnega planiranja ter za izjemen življenjski opus. Leta 2012 je od Prirodoslovnega društva Slovenije prejel Listino zahvale za prispevek k uveljavljanju in razvoju varstva narave v Sloveniji.

2 Znanstveno delo

Znanstveno delo Marjana Ravbarja je obsegalo številna področja družbene geografije, med katerimi lahko zlasti izpostavimo:

- urbano geografijo in geografijo naselij,
- razvoj podeželja,
- regionalni razvoj in regionalizacijo, ter
- ustvarjalnost in naložbe.

2.1 Urbana geografija in geografija naselij

V prvi vrsti je Marjan Ravbar urbani geograf. Že pred več kot 40 leti je kot mlad geograf raziskoval takrat (in še danes) perečo temo preobrazbe obmestij zaradi črnih gradenj. Njegova raziskava (Ravbar 1975) je pokazala, da je bila med letoma 1960 in 1973 v Sloveniji skoraj vsaka peta zasebna novogradnja zgrajena na nedovoljen način, v okolici Ljubljane in Maribora skoraj vsaka druga. Omenjena raziskava je postala referenčno delo za vsa nadaljnja dela o problematiki črnograditeljstva in »spontanega« ter

neusmerjenega urbanega razvoja v Sloveniji. Hkrati je bila omenjena raziskava gradivo za magistrsko delo, ki ga je Marjan Ravbar zagovarjal na Filozofski fakulteti Univerze v Ljubljani leta 1976.

Slovenski naselbinski sistem je v tistem času doživljal velikanske spremembe. Urbanizacija, deagrarizacija, reforma lokalne samouprave in drugi procesi, so v temeljih spreminjali prostorsko in družbenoekonomsko organizacijo slovenskih naselij. Ob boku Vladimirja Kokoleta in Igorja Vrišerja se je Marjan Ravbar začel uveljavljati kot predstavnik sodobne slovenske urbane geografije. V osemdesetih in devetdesetih letih preteklega stoletja je spisal številne znanstveno-strokovne in poljudne članke na temo prostorskih vidikov sodobnega razvoja slovenskih naselij, hkrati pa se je pojavljal na domačih in tujih konferencah. Njegov pomemben prispevek je zagotovo ta, da je so bile raziskave problemsko zasnovane – od že omenjenega črnograditeljstva do problematike preobrazbe zlasti obmestnih podeželskih naselij in načrtovalskih vprašanj. Najbrž se je zato uveljavil v prostorsko-načrtovalskih krogih in je bil kot strokovnjak/geograf zaželen svetovalec pri odločevalcih in ostalih službah, ki so takrat usmerjale prostorski razvoj. Tako je sodeloval pri izdelavi smernic lokalnih prostorskih planov (Ravbar in ostali 1979; Ravbar 1986) in pri razpravah o sistemu prostorskega načrtovanja (Ravbar in ostali 1987).

Začetek devetdesetih let preteklega stoletja je bil prelomnica sodobnega preučevanja urbanizacije v Sloveniji in to po zaslugi Marjana Ravbarja. Doktorsko delo na temo suburbanizacije (1992a) je povzročilo ponovno zanimanje za ta proces, ki je hkrati zelo značilen in hkrati zelo specifičen v Sloveniji. Zanimivo je, da je bila suburbanizacija dominanten naselbinski proces že od začetka osemdesetih let, a do takrat njeni vzroki in posledice niso bili primerno raziskani. Na primeru okolice Radovljice in Novega mesta je raziskal vzgibe za selitve izven mesta ter ugotovil, da so ti povezani z zagotavljanjem finančne varnosti in neodvisnosti ter hkrati s predstavami o »spokojnem« življenju na podeželju, kar so precej kasneje ugotavljali tudi raziskovalci iz drugih znanstvenih disciplin (Uršič in Hočevar 2007). Velik prispevek je bila tudi tipologija suburbaniziranih območij (Ravbar 1992b), ki je ugotovila nekatere, nam specifične oblike suburbanizacije, na primer, da se suburbanizacija v Sloveniji ne pojavlja le v okolici največjih mestnih središč (na primer Ljubljana, Maribor), temveč tudi v okolici manjših mest, kar je najbrž posledica značilne povojne ureditve lokalne samouprave. Ugotovil je, da suburbanizirana območja vključujejo več kot tretjino slovenskih naselij, v katerih prebivata več kot dve tretjini prebivalcev. Izpostavil je tudi posledice suburbanizacije, zlasti na pojav »mešane rabe površin«, ki so kasneje zaposlovalе druge geografe: od problematike dnevnih migracij (Bole 2004) do problematike poselitvene razpršenosti (Drožg 1999).

Omenjeno delo in njegove nadgradnje so bile pomembne z vidika načrtovanja poselitve po slovenski osamosvojitvi. Marjan Ravbar je bil član interdisciplinarne ekipe pri Ministrstvu za okolje in prostor, ki je ponudila (ampak na izvedbeni in upravljavski ravni nikoli spoštovane) strokovne smernice za prostorsko načrtovanje naselij oziroma naselbinskega sistema (Gosar in ostali 1992; Ravbar, Vrišer in Hočevar 1993; Mihevc in ostali 1993; Ravbar in ostali 1995). Kmalu je izšlo naslednje delo, ki je trajno vplivalo na geografsko vedo in postalo njegovo najbolj citirano delo. Članek o slovenskih mestih in obmestjih v preobrazbi (Ravbar 1997a) je ponudil tipologijo slovenskih naselij glede na socialnogeografske, fiziognomske, strukturne in funkcijske kriterije. Omenjena tipologija je bila kasneje široko uporabljena kot metodološko orodje v drugih raziskavah, citirana tudi s strani tujih vidnih geografov (na primer Perlik, Messerli in Bätzing 2001). Omenjeno obdobje lahko označimo za »zlato« obdobje v geografiji naselij, saj so si sledile razprave o (sub)urbanizaciji v Sloveniji (Rebernik 2004; Ravbar 2005a). Ker je hkrati skrbel za objavljanje v poljudnem tisku, je sčasoma postal prepoznaven geograf tudi med laično javnostjo in uspešno izpostavljал geografske vidike naselbinskega in urbanega razvoja Slovenije. Zlasti ob prelomu stoletja je za pisane in govorne slovenske medije pripravil serijo prispevkov in/ali oddaj, ki so promovirala vpetost geografskih preučevanj pri razreševanju družbenih problemov.

2.2 Razvoj podeželja

Marjan Ravbar je raziskovalno deloval tudi na področju geografije podeželja. Ob preučevanju procesa suburbanizacije je poglobljal razumevanje prepletanj med mesti in podeželjem ter poudarjal pomen

podeželja pri usmerjanju regionalnega razvoja v sodobnih družbenih procesih. Opozarjal je na prostorske težnje, ki so kot posledica nekoordiniranih politik potekale v nasprotju z želenimi cilji usmerjanja razvoja podeželja, še posebej na zaraščanje kmetijskih zemljišč ter (pre)intenzivno preobrazbo kmetijskih zemljišč v stavbna zemljišča (Ravbar 2006).

V svojih raziskavah je potrjeval tezo, da je podeželje vedno bolj heterogeno, še posebej v izkoriščanju naravnih pogojev, razvijanju demografskih in gospodarskih razvojnih potencialov ter vzpostavljanju funkcionalnih povezav z mestnimi središči kot razvojnimi generatorji. Marjan Ravbar je zato razmišljal, kakšno vlogo in možnosti razvoja na teh območjih sploh še imajo primarne dejavnosti.

Kmetijstvo po njegovem mnenju potrebuje podporo drugih gospodarskih dejavnosti, predvsem zaradi ohranjanja poselitve, blaženja naglih socialnih sprememb (socialnih stresov), varstva naravne in kulturne pokrajine ter podpore drugim gospodarskim dejavnostim, na primer turizmu (Ravbar in Razpotnik Visković 2010). V članku z naslovom: Slovensko podeželje na preizkušnji – kdo bo nadomestil kmetijstvo (Ravbar 2006) je podeželje tako razčlenil na več tipičnih območij z različnimi razvojnimi možnostmi, vezanimi predvsem na vlogo kmetijstva: območja konkurenčnega tržnega kmetijstva, območja diverzifikacije dejavnosti na podeželju, območja ekstenzifikacije ter marginalna območja. Predstavil pa je tudi simulacijski model možne usmeritve za nadaljnji gospodarski razvoj na podeželju, temelječ na dveh skupinah razvojnih modulov. Notranji je slonel na medsebojni povezanosti učinkov med prebivalstvom, gospodarskim razvojem in pretokom dobrin – endogenih faktorjih znotraj geografsko zaokroženega podeželskega območja. Zunanji modul pa je temeljil na eksternem povpraševanju, ki stimulira lokalno gospodarstvo, konsistentni regionalni politiki ter inovacijah.

Marjan Ravbar je skupaj z Dragom Kladnikom oblikoval kriterije za vrednotenje podeželja in njegovo tipološko členitev. Sodobne razvojne težnje sta prikazala v okviru osmih vsebinskih sklopov: naravni omejitveni dejavniki, zemljišča in kmetijski sistemi, posebne razmere, prebivalstvene značilnosti, značilne gospodarske učinkovitosti, personalna infrastruktura, posebne razmere in kmetijsko obremenjevanje okolja (Kladnik in Ravbar 2003a). V podporo prizadevanjem za zagotavljanje skladnega regionalnega razvoja sta izdelala zemljevid razvojnih gibal na podeželju, pripravila oceno razvitosti slovenskega podeželja ter podala predloge razvojnih ciljev in ukrepov. Med njimi sta izpostavila (Kladnik in Ravbar 2003b):

- pospeševanje funkcijske komplementarnosti in sodelovanja med (majhnimi in srednje velikimi) mesti,
- nadaljnjo diverzifikacijo podeželskih območij,
- enakomernejšo dostopnost do dobrin skupnega pomena in do znanja s pomočjo sodobne infrastrukture ter
- difuzijo inovacij in znanja.

Marjan Ravbar svojih razmišljanj in pozivov k odgovornejšemu odnosu do prostora ni objavjal le v obliki znanstvenih objav, ampak tudi številnih strokovnih ter poljubnih člankov. Na področju razvoja podeželja kot predavatelj in mentor deluje tudi v pedagoškem procesu.

2.3 Regionalni razvoj in regionalizacija

Ob preučevanju poselitve, prostorskega razvoja in suburbanizacije je Marjan Ravbar prepoznal širši pomen mest, ki jih vidi kot generatorje razvoja (Ravbar 1997b), katerih vpliv se prek suburbanizacijskih teženj, zagotavljanja delovnih mest ter oskrbnih dejavnosti preliva v njihovo zaledje in je adekvaten dosegu motorizacije (Ravbar 1995a). Prav urbanizaciji in industrializaciji je pripisoval ključno vlogo za razvojno diferenciacijo slovenskega ozemlja na razvita ravninska in dolinska območja ter nazadujoča periferna območja z napredujočo depopulacijo (Ravbar 1995a). Ko je prepoznal razvojno diferenciacijo slovenskega ozemlja, je želel procese kritično ovrednotiti in iskati rešitve, s čimer sta v njegovo raziskovalno zanimanje vstopila regionalni razvoj ter problematika teritorialne delitve Slovenije. Regionalne razlike ali disparitete razume kot odstopanje in neskladnosti v izbranih, posebej pomembnih značilnostih družbenega življenja na posameznih funkcijsko in naravnogeografsko zaokroženih območjih ter so po njegovem mnenju posledica prostorske specializacije in razdelitve funkcij v prostoru,

kažejo pa se tako v načinu življenja kot v življenjskih in delovnih razmerah med različnimi tipi prostorskih kategorij (Ravbar 1995a, 27; 1999a). Za njihovo spremljanje je izdelal sistem kazalnikov (Ravbar 1999a), ki jih je dojemal kot kontrolni mehanizem (ekstenzivnemu) regionalnemu planiranju in preizkus učinkovitosti uresničevanja planov. Pri tem se je zavedal večplastnosti preučevanja regionalnih razlik, ki vključuje gospodarski vidik, socialne neenakosti, ter v njegovih raziskavah ključni – prostorski – vidik, kjer obravnava dostopnost do delovnih mest, infrastrukturno opremljenost, stanovanjske razmere ter okolje in naravne vire (Ravbar 1999a; 2000).

Pri iskanju rešitev je predlagal pospeševanje uravnoteženega policentričnega razvoja mest in oblikovanje novih razmerij med mesti in podeželjem, ustvarjanje enakomerne dostopnosti do dobrin skupnega pomena in do znanja s pomočjo sodobne infrastrukture, preudarno rabo naravnih virov, odgovorno vključevanje naravne in kulturne dediščine (Ravbar 2000), pa tudi dosledno spremljanje in vrednotenje izvedenih aktivnosti (Nared in Ravbar 2003). Po njegovem mnenju je treba težiti k trajnostnemu in celovitemu prostorskemu razvoju na vseh ravneh, pri uveljavljanju policentričnega razvoja pa je podpiral decentralizirano koncentracijo (Ravbar 2000). Razvojne možnosti podeželskih, hribovitih in kraških območij je videl v fleksibilni specializaciji (Ravbar 1995a).

Kot pomembne nosilce razvoja je prepoznaval tudi občine (Ravbar 1995b; 2014) in regije/pokrajine (Ravbar 1998; 1999b; 2004). Razvojne potenciale, kot ključne dejavnike je pojasnjeval na podlagi demografske moči, blaginje in socialnega položaja, trga delovne sile, prometno-geografske dostopnosti ter konkurenčnosti in inovacij. Prav zato je dejavno sodeloval tako pri oblikovanju predlogov za regionalizacijo, kot tudi pri iskanju alternativnih rešitev, pri katerih je zaradi razčlenjenosti slovenskega ozemlja zagovarjal preseganje administrativnih meja z bolj prilagodljivimi pristopi, ki jih lahko ponudi regionalni management (Ravbar 2005b).

2.4 Ustvarjalnost in naložbe

Marjan Ravbar se je v zadnjem obdobju svojega profesionalnega udejstvovanja osredotočal predvsem na geografske vidike ustvarjalnosti, inovativnosti in družbe znanja. Svoja spoznanja je povezoval s področji prostorskega in regionalnega razvoja, urbanističnega načrtovanja, dnevne mobilnosti delavcev in oblikovanja pokrajin kot druge ravni lokalne samouprave (Ravbar 2007a; 2007b; 2011; 2012a; 2012b). Rezultati raziskav se vežejo predvsem na prostorsko razporeditev ustvarjalnih ljudi glede na kraj bivanja in dela ter njihovo povezanost z gospodarskim razvojem. Ugotovil je veliko zgoščenost ustvarjalnosti v Osrednjeslovenski regiji, kjer je skoraj polovica od vseh delovnih mest v ustvarjalnih poklicih v Sloveniji, čeprav je v njej »le« tretjina delovnih mest v državi. Hkrati je povsod drugod osredotočenost ustvarjalnih delovnih mest pod državnim povprečjem. Primerjava med krajem bivanja in dela kaže na presežek ustvarjalnih delovnih mest nad ustvarjalnimi prebivalci izključno v Osrednjeslovenski regiji, kar povzroča tokove dnevne medregionalne mobilnosti. Razlike so še večje ob primerjavi podatkov na lokalni ravni, kjer izrazito izstopa Ljubljana kot »neto dobitnica« ustvarjalne delovne sile, primestne občine pa so »neto darovalke«. Pomembna ugotovitev je tudi, da imajo višjo stopnjo prostorske razpršenosti ustvarjalni ljudje glede na kraj bivanja, medtem ko so ustvarjalna delovna mesta bistveno bolj neenakomerno razporejena. Tovrstna nesorazmerja naj bi bila odraz razlik v kakovosti bivalnega okolja, ki jo v slovenskih razmerah utemljuje predvsem neurejenost trga nepremičnin. Glede na stopnjo urbaniziranosti občin (Ravbar 1997a; 2002) velika večina ustvarjalnih ljudi dela v mestih in tradicionalnih zaposlitvenih središčih oziroma urbaniziranih okoljih, medtem ko je ta delež na podeželju bistveno manjši. Zgoščenost je posebej izrazita v nastajajočih mestnih regijah in nekaterih (zaposlitvenih) središčih nacionalnega pomena (Ljubljana, Maribor, Celje, Kranj, Koper, Novo mesto, Nova Gorica, Velenje, Murska Sobota, Ptuj in Slovenj Gradec), s tem da naj bi bila kritična masa za pozitivne težnje v razvojnem preboju posamezne lokalne skupnosti oziroma občine najmanj 500 ustvarjalnih delovnih mest.

Marjan Ravbar je preučevanje ustvarjalnih poklicev povezal tudi z raziskavami geografske razporeditve naložb, pri čemer je ugotovil statistično značilno pozitivno povezanost obeh razvojnih dejavnikov (Ravbar in Razpotnik Visković 2008; Ravbar 2009a; 2009b; 2009c). Njegovi rezultati

kažejo, da je kapital, povezan z investicijskimi aktivnostmi, skupaj z naravnimi (surovine) in človeškimi (delo, znanje in informacije) viri eden izmed ključnih dejavnikov gospodarskega napredka. V sodobnosti so nove oblike investicij praviloma neposredno povezane z izobrazbeno strukturo prebivalstva v določenem okolju, torej z znanjem. Naložbene aktivnosti se ne pojavljajo povsod istočasno in enakomerno, marveč določene oblike investicij, praviloma večjih vrednosti, pronicajo zgolj iz posameznih inovacijskih središč. To na številnih obsežnejših območjih, ki tudi v majhni Sloveniji običajno z velikim številom kazalnikov sodijo med manj razvita, zaostruje njihov izhodiščni razvojni položaj. V tem pogledu se nove investicije običajno identificirajo z novimi znanji, najpogosteje z novimi proizvodi, iznajdbami ter novimi tehnološkimi ali organizacijskimi pristopi. Tako je z investiranjem – ob kapitalu – tesno povezana zlasti vloga ustvarjalnih poklicev, ki ključno prispevajo h gospodarskemu razvoju.

Marjan Ravbar je s svojim delom na področjih ustvarjalnosti, inovativnosti in družbe znanja humano geografijo v Sloveniji približal sodobnim svetovnim smernicam in težnjam. Poleg številnih pomembnih znanstvenih spoznanj pa je verjetno ena večjih zapuščin, da je v svoje delo neprestano vključeval mlajše sodelavce (Ravbar, Bole in Nared 2005; Ravbar in Bole 2007; Ravbar in Razpotnik Visković 2007; Ravbar in Kozina 2012), ki na omenjenih področjih nadaljujejo njegovo delo (Kozina 2016; Kozina in Bole 2017a; 2017b).

3 Sklep

Z obravnavanimi vsebinami sodi Marjan Ravbar med sodobne raziskovalce, ki ažurno odgovarjajo na izzive vse hitreje spreminjajočega se sveta z jasnimi in metodološko dodelanimi empiričnimi rezultati, s katerimi krepijo zavedanje o potrebnem spodbujanju družbe znanja in njenega pomena pri krepitevi konkurenčnosti ter privlačnosti mest in regij. Številne Ravbarjeve študije so bile v slovenskem prostoru novost, velik pomen pa jim daje tudi njihova mednarodna primerljivost. Zlasti pomembno je Ravbarjevo delo na področju aplikacije geografije, kjer je dejavno sodeloval v razpravah na temo skladnega prostorskega in regionalnega razvoja, prenove lokalne samouprave in uvajanja pokrajin, pomenu naložb in družbe znanja, pomemben pa je tudi prenos bogatega znanja na mlade raziskovalce in študente.

4 Viri in literatura

- Bole, D. 2004: Daily mobility of workers in Slovenia. *Acta geographica Slovenica* 44-1. DOI: <https://doi.org/10.3986/AGS44102>
- Drozg, V. 1999: Razpršena poselitve in okolje. Mesta in urbanizacija. Ljubljana.
- Gosar, L., Jakoš, A., Ravbar, M., Mihevc, P., Rus, A., Gulič, A., Demšar, S., Gajšek, M., Boldin, D., Miklič, J., Premru, M. M. 1992: Zasnova poselitvenega razvoja Slovenije. Elaborat, Urbanistični inštitut Republike Slovenije. Ljubljana.
- Hanžek, M., Javornik, J. S., Gregorčič, M., Kajzer, A., Kidrič, D., Bevc, M., Kersnik, M., Hazl, M., Pečar, J., Ravbar, M., Despotov, V., Kondža, J., Kos, D., Kovačič, S., Malnar, B., Pirher, S., Tršelič, A., Turnšek, N., Uhan, S., Urek, M., Vodušek, B., Wostner, P. 1999: Poročilo o človekovem razvoju: Slovenija 1999. Urad Republike Slovenije za makroekonomske analize in razvoj. Ljubljana.
- Kozina, J. 2016: Življenjsko okolje ustvarjalnih ljudi v Sloveniji. *Geografija Slovenije* 35. Ljubljana.
- Kozina, J., Bole, D. 2017a: Agglomeration of bohemians across different spatial scales in Slovenia. The Impact of Artists on Contemporary Urban Development in Europe. Cham. DOI: https://doi.org/10.1007/978-3-319-53217-2_8
- Kozina, J., Bole, D. 2017b: Creativity at the European periphery: Spatial distribution and developmental implications in the Ljubljana Region. *Creative Industries in Europe: Drivers for New Sectoral and Spatial Dynamics*. Cham. DOI: https://doi.org/10.1007/978-3-319-56497-5_11
- Mihevc, P., Mušič, V. B., Repič Vogelnik, K., Ravbar, M., Belec, M., Dalla Valle, S., Ogorelec, B., Pelc, S., Nared, J., Ravbar, M. 2003: Starting points for the monitoring and evaluation of regional policy in Slovenia. *Acta geographica Slovenica* 43-1. DOI: <https://doi.org/10.3986/AGS43102>

- Perlik, M., Messerli, P., Bätzing, W. 2001: Towns in the Alps: Urbanization processes, economic structure, and demarcation of European functional urban areas (EFUAs) in the Alps. *Mountain Research and Development* 21-3. DOI: [https://doi.org/10.1659/0276-4741\(2001\)021\[0243:TITA\]2.0.CO;2](https://doi.org/10.1659/0276-4741(2001)021[0243:TITA]2.0.CO;2)
- Ravbar, M. 1975: Preobrazba obmestij slovenskih mest s črno gradnjo. *Geografski vestnik* 47.
- Ravbar, M. 1976: Preobrazba slovenskih naselij s črno gradnjo. Magistrsko delo, Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani.
- Ravbar, M. 1986: Kvaliteta okolja v občini Novo mesto ter vključevanje ekoloških vidikov v sestavine planov. Elaborat, Občinska raziskovalna skupnost. Novo Mesto.
- Ravbar, M. 1992a: Suburbanizacija v Sloveniji: odnosi, strukture in težnje v njenem razvoju. Doktorsko delo, Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani. Ljubljana.
- Ravbar, M. 1992b: Socialnogeografski dejavniki suburbanizacije v Sloveniji. *Geographica Slovenica* 23. Ljubljana.
- Ravbar, M. 1995a: Zasnova poselitve v luči regionalnega razvoja Slovenije. *IB revija* 29, 11-12.
- Ravbar, M. 1995b: Regionalnogeografske posledice oblikovanja mestnih občin v Sloveniji. *Geografija v šoli* 4-1.
- Ravbar, M. 1997a: Slovene cities and suburbs in transformation. *Geografski zbornik* 37.
- Ravbar, M. 1997b: Slovenske pokrajine: med lastnimi interesi in politiko regionalnega razvoja. *IB revija* 31, 9-11.
- Ravbar, M. 1998: Oblikovanje pokrajin in njihova vloga pri regionalnem razvoju. *Rast: revija za literaturo, kulturo in družbena vprašanja* 9-6.
- Ravbar, M. 1999a: Izbor indikatorjev regionalnega razvoja v funkciji proučevanja regionalnih disparitet kot prispevek k oblikovanju razvojne politike v Republiki Sloveniji. *IB revija* 33, 2-3.
- Ravbar, M. 1999b: Oblikovanje pokrajin in njihova vloga pri regionalnem razvoju. *Pokrajine v Sloveniji*. Ljubljana.
- Ravbar, M. 2000: Regionalni razvoj slovenskih pokrajin. *Geographica Slovenica* 33. Ljubljana.
- Ravbar, M. 2002: Sodobne težnje v razvoju prebivalstva in delovnih mest – pot k sonaravnemu in decentraliziranemu usmerjanju poselitve v Sloveniji? *IB revija* 36-1.
- Kladnik, D., Ravbar, M. 2003a: The importance of the division of the countryside in stimulating regional development. *Acta geographica Slovenica* 43-1. DOI: <https://doi.org/10.3986/AGS43101>
- Kladnik, D., Ravbar, M. 2003b: Členitev slovenskega podeželja. *Geografija Slovenije* 8. Ljubljana.
- Ravbar, M. 2004: Regional development in the regional division of Slovenia. *Acta geographica Slovenica* 44-1. DOI: <https://doi.org/10.3986/AGS44101>
- Ravbar, M. 2005a: »Urban sprawl«: popačena slika (sub)urbanizacije v Sloveniji? *Geografski vestnik* 77-1.
- Ravbar, M. 2005b: Regionalni management – izziv in preizkusni kamen za politiko regionalnega planiranja. *Dela* 24.
- Ravbar, M. 2006: Slovensko podeželje na preizkušnji – kdo bo nadomestil kmetijstvo? *Dela* 25.
- Ravbar, M. 2007a: Geografija človeških virov v Sloveniji – pomen ustvarjalnih socialnih skupin za regionalni razvoj. *Geografski vestnik* 79-2.
- Ravbar, M. 2007b: Ustvarjalnost, sestavina uspešnosti družbenega razvoja Slovenije. *IB revija* 41, 3-4.
- Ravbar, M. 2009a: Razvojni dejavniki v Sloveniji – ustvarjalnost in naložbe. *Georitem* 9. Ljubljana.
- Ravbar, M. 2009b: Ustvarjalnost in naložbe – razvojni dejavniki v regionalnem razvoju Slovenije. *IB revija* 43-2.
- Ravbar, M. 2009c: Razvojni dejavniki: naložbe in ustvarjalnost. *Pomurje: Geografski pogledi na pokrajino ob Muri*. Ljubljana.
- Ravbar, M., Razpotnik Visković, N. 2010: Pomen večnamenske vloge kmetijstva v preobrazbi podeželja. *Podeželje na preizkušnji: jubilejna monografija ob upokojitvi izrednega profesorja dr. Antona Prosenca*. Ljubljana.
- Ravbar, M. 2011: Creative social groups in Slovenia: contribution to geographic studying of human resources. *Acta geographica Slovenica* 51-2. DOI: <https://doi.org/10.3986/AGS51204>

- Ravbar, M. 2012a: Znanje kot družbena vrednota – človeški viri in regionalni razvoj v Sloveniji. IB revija 46, 2.
- Ravbar, M. 2012b: The role of creativity in geographic studying of human resources in Slovenia. Geografski vestnik 84-1.
- Ravbar, M. 2014: Ekonomskogeografsko vrednotenje potencialov slovenskih občin. Urbani izziv 25-4.
- Ravbar, M., Bole, D. 2007: Geografski vidiki ustvarjalnosti. Georitem 6. Ljubljana.
- Ravbar, M., Bole, D., Nared, J. 2005: A creative milieu and the role of geography in studying the competitiveness of cities: the case of Ljubljana. Acta geographica Slovenica 45-2. DOI: <https://doi.org/10.3986/AGS45201>
- Ravbar, M., Drozg, V., Perko, D., Plut, D., Skobir, M., Hočevar, M., Sajko, I. 1995: Zasnova poselitve v Sloveniji. Elaborat, Inštitut za geografijo. Ljubljana.
- Ravbar, M., Kladnik, D., Bat, M., Ogrinc, T., Pelc, S., Natek, M. 1987: Urejanje prostora in varstvo okolja. Socialno-geografski in ekološki vidiki preobrazbe slovenske pokrajine, Socialno-geografska analiza struktur in procesov v pokrajini. Elaborat, Inštitut za geografijo. Ljubljana.
- Ravbar, M., Kos, M., Čič, M., Žugel, J., Medic, S., Gosar, L., Kraigher, T., Medak, L., Mihevc, P., Razpotnik, M., Rus, A., Zakrajšek, F. 1979: Strokovne osnove za pripravo smernic prostorskega plana občine Novo mesto. Elaborat, Skupščina občine. Novo mesto.
- Ravbar, M., Kozina, J. 2012: Geografski pogledi na družbo znanja v Sloveniji. Georitem 19. Ljubljana.
- Ravbar, M., Razpotnik Visković, N. 2007: Geografska analiza investicij – pasti in izzivi na poti uresničitve nacionalnih razvojnih projektov v Sloveniji. Veliki razvojni projekti in skladni regionalni razvoj, Regionalni razvoj 1. Ljubljana.
- Ravbar, M., Razpotnik Visković, N. 2008: Geografska analiza razvojnih dejavnikov v Sloveniji: ustvarjalnost in naložbe. Geografski vestnik 80-2.
- Ravbar, M., Vrišer, I., Hočevar, M. 1993: Kriteriji za opredeljevanje mest v Sloveniji: razvojno raziskovalni projekt Ministrstva za znanost in tehnologijo za leto 1993. Elaborat, Inštitut za geografijo. Ljubljana.
- Rebernik, D. 2004: Sodobni urbanizacijski procesi: od suburbanizacije do reurbanizacije. Geografski vestnik 76-2.
- Uršič, M., Hočevar, M. 2007: Protiurbanost kot način življenja. Ljubljana.
- Janez Nared, David Bole, Nika Razpotnik Visković, Jani Kozina

Mednarodna delavnica o zeleni infrastrukturi za trajnostno urbano planiranje

Bukarešta, Romunija, 6.–9. 7. 2017

Jernej Tiran z Geografskega inštituta Antona Melika ZRC SAZU in Simon Kušar z Oddelka za geografijo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani sva se udeležila mednarodne delavnice o zeleni infrastrukturi za trajnostno urbano planiranje, ki so jo organizirali Center za okoljske raziskave (*Centrul de Cercetare a Mediului și de Efectuare a Studiilor de Impact*), Fakulteta za geografijo Univerze v Bukarešti (*Facultatea de Geografie, Universitatea din București*) in Društvo za urbano ekologijo za Jugovzhodno Evropo (*Society for Urban Ecology – South East Europe Chapter*). Delavnice se je udeležilo prek dvajset sodelujočih iz enajstih držav, ki so osvetlili ekološke, kulturne in družbene vidike zelenih površin v mestih. Simon Kušar je v svojem prispevku na primeru Vipavske doline prikazal, kako lahko koncept zelene infrastrukture spodbudi trajnostno prostorsko načrtovanje, Jernej Tiran pa je predstavil prve rezultate mednarodnega projekta *AgriGo4Cities (Urban agriculture for changing cities: governance models for better institutional capacities and social inclusion)* in poudaril pomen urbanega kmetijstva za trajnostni urbani razvoj. Delavnico smo sklenili z ekskurzijama po zelenih površinah v Bukarešti in okolici. Največji biser med njimi je nedvomno mokrišče Văcărești (slika 2), eno največjih mestnih zelenih površin v Evropi z izjemno pestro zgodovino in neizkoriščenimi potenciali za integracijo v zeleni sistem mesta.

Delavnica v Bukarešti je združila različne stroke pri opredeljevanju večfunkcijske vloge zelene infrastrukture. Koncept, ki ga močno podpira tudi Evropska unija, naj bi pomembno prispeval k ponovnemu